



**Het statuut van private stichting:
balans na 4 jaar bestaan**

Reproductie toegestaan mits vermelding van de bron (www.excellenceforprofit.eu)



Associations et Fondations Assistance
Fondation d'utilité publique – Stichting van openbare nut
Rue des Sols 8 – Stuiversstraat 8
1000 Bruxelles - Brussel
Numéro d'entreprise - Ondernemingsnummer : BE 0 870.017.942

Inleiding

Het nieuwe wettelijke statuut van "private stichting" werd gecreëerd bij de wet van 2 mei 2002 tot wijziging van die van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen. De private stichting biedt de mogelijkheid om binnen een "verenigings"structuur belangeloos een vermogen te beheren.

De private stichting is noch een vereniging zonder winstoogmerk noch een vennootschap. De private stichting is wettelijk gedefinieerd als "een stichting die wordt opgericht door een rechtshandeling van één of meer natuurlijke personen of rechtspersonen waarbij een vermogen wordt aangewend ter verwezenlijking van een bepaald belangeloos doel" (artikel 27 van de wet).

Met andere woorden, één of meerdere personen, VZW's, openbare instellingen, of vennootschappen kunnen beslissen een stichting op te richten door haar te begiftigen met een vermogen, opdat zij een belangeloos doel zou nastreven.

Dankzij dit nieuwe statuut kon tevens een rechtvacuüm opgevuld worden dat in België een belemmering vormde voor de tenuitvoerlegging van de regelgeving in verband met de certificatie van effecten van vennootschappen. Deze praktijk is reeds succesvol in Nederland onder de vorm van de 'stichting administratiekantoor'.

Deze studie wil, vier jaar na de inwerkingtreding van deze nieuwe rechtsvorm (1 juli 2003), de balans opmaken van de genomen initiatieven. Zij gaat eveneens in op de manier waarop het statuut van private stichting in de praktijk gebruikt werd.

Om te beginnen analyseert dit verslag de evolutie van het aantal opgerichte stichtingen sinds de inwerkingtreding van dit nieuwe wettelijke statuut (I.). In een tweede fase komt de geografische ligging van de zetels van de stichtingen aan bod (II.). Vervolgens worden de nagestreefde doelen geanalyseerd om te begrijpen waarom de stichters beslissen om zich in dit avontuur te storten (III.). Maar wie zijn deze stichters (IV.)? Ook het aan de stichtingen toevertrouwde startkapitaal wordt geanalyseerd (V.). Tot slot wordt ingegaan op de private stichtingen die reeds erkend zijn als stichtingen van openbaar nut (VI.).



Inleidende opmerkingen

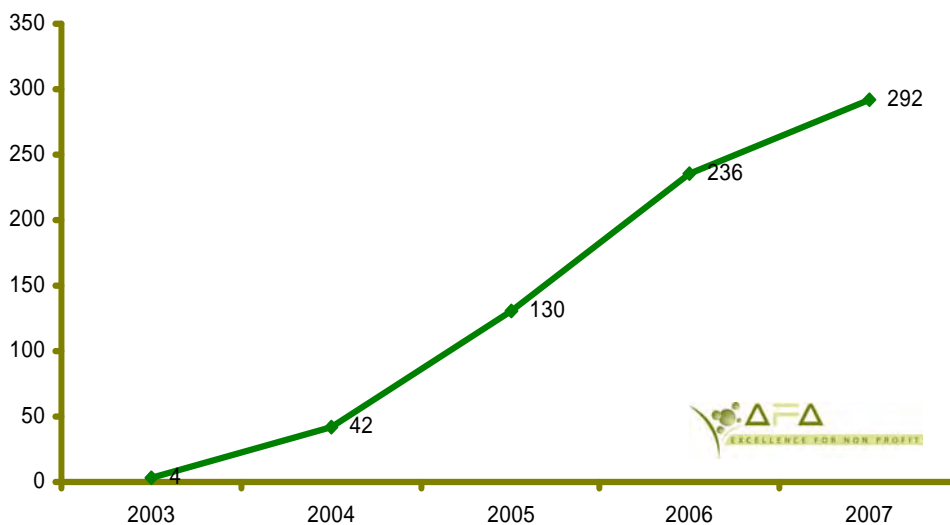
- Deze studie werd uitgevoerd op basis van de stichtingen die werden opgericht sinds de inwerkingtreding van de nieuwe wet (1 juli 2003) tot 31 augustus 2007.
- De vermelde cijfers zijn gebaseerd op de officiële publicaties van de gegevensbank van het Belgisch Staatsblad. Hoewel het om een officiële bron gaat hebben wij vastgesteld dat verschillende nieuwe private stichtingen gecodeerd zijn als vereniging zonder winstoogmerk. Wij hebben het nodige onderzoek verricht in de gegevensbank van de verenigingen zonder winstoogmerk om er zeker van te zijn dat alle stichtingen in onze studie werden opgenomen. Gezien deze vergissingen in de officiële gegevensbank kunnen wij niet de volledige juistheid van de meegedeelde cijfers garanderen.
- Wat betreft de verdeling van het aantal oprichtingen van stichtingen tussen de Franse en Nederlandse taalrol vermelden we dat bepaalde publicaties in één enkele taal werden uitgevoerd. Voor deze publicaties is het dus gemakkelijk om de taalrol vast te stellen waarin zij zich bevinden. Voor andere stichtingen die actief zijn in heel het land werden de statuten echter gepubliceerd in het Frans en het Nederlands. Opdat de statistieken geloofwaardig zouden zijn hebben wij deze laatste in beide taalrollen geïnventariseerd. Wij hebben vervolgens een correctie aangebracht in de algemene cijfers opdat deze stichtingen slechts één keer geteld zouden worden.
- Elke stichting werd opgenomen in één categorie op basis van een relevante inventaris. De categorie waarin de desbetreffende stichting werd ondergebracht werd gekozen op basis van de nagestreefde doelstellingen en de activiteitsgebieden van elke stichting.
- Het gebruik van het woord "stichting" in dit verslag heeft enkel betrekking op private stichtingen.



I. Aantal oprichtingen: een groei met neiging tot vertraging

1.1 De Franse en Nederlandse taalrol samengenomen

Sinds de inwerkingtreding van dit nieuwe statuut werden bijna 300 stichtingen opgericht. Dit algemene cijfer is bemoedigend maar blijft zeer laag in vergelijking met het totale aantal verenigingen zonder winstoogmerk.

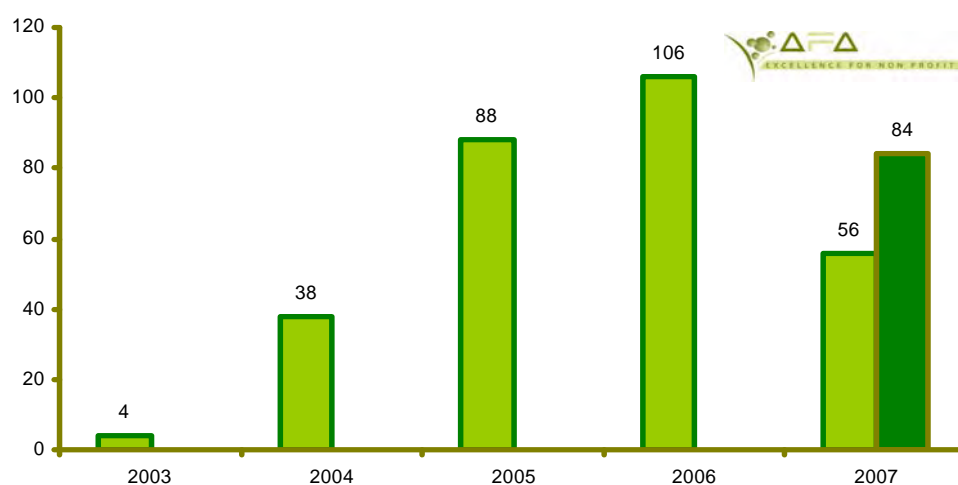


Grafiek 1: Totaal aantal private stichtingen dat tussen 2003 en 2007 werd opgericht

Algemeen gesproken stellen we een regelmatige groei vast tussen 2003 en 2005. 2006 is een consolidatiejaar met een recordaantal opgerichte stichtingen.



Er wordt een vertraging vastgesteld in het eerste deel van 2007. Aangezien de cijfers echter gebaseerd zijn op de situatie per 31 augustus dienen de resultaten van het vierde trimester nog in aanmerking genomen te worden. Op basis van het aantal opgerichte stichtingen tijdens de eerste acht maanden van het jaar hebben wij een extrapolatie gemaakt met betrekking tot het mogelijk aantal oprichtingen tegen het einde van de maand december 2007 (donkergroene kolom in grafiek 2). Mocht deze extrapolatie bevestigd worden, dan zou het aantal oprichtingen in 2007 zich op het niveau bevinden van 2005.



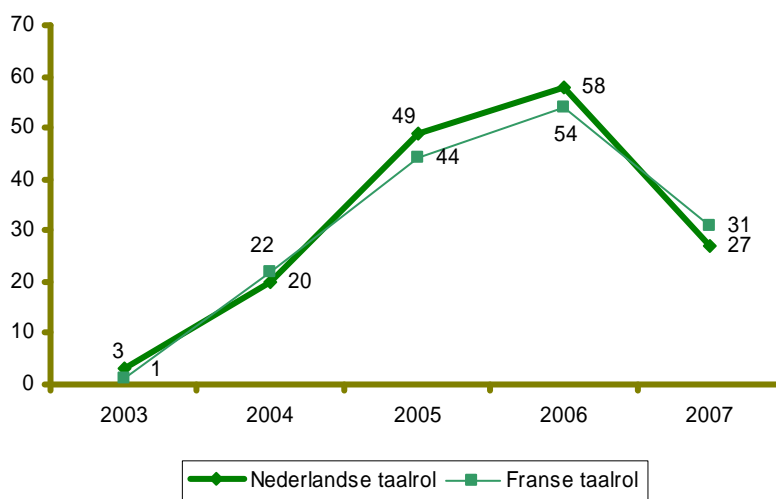
Grafiek 2: Aantal jaarlijks opgerichte private stichtingen tussen 2003 en 2007



1.2 Onderscheid tussen de Franse en Nederlandse taalrol

Het aantal Franstalige en Nederlandstalige opgerichte stichtingen is bijna gelijk, op 4 eenheden na in het voordeel van Vlaanderen. De groei tussen 2003 en 2006 is nagenoeg identiek. De in 2007 vastgestelde vertraging is echter uitgesprokener voor de Nederlandstalige stichtingen.

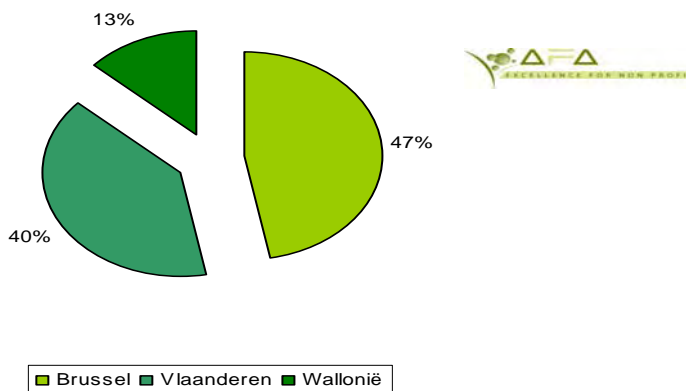
Voor de volledigheid vermelden we nog dat in de Duitstalige taalrol geen enkel private stichting werd opgericht.



Grafiek 3: Onderscheid tussen Franse taalrol en Nederlandse taalrol tussen 2003 en 2007



II. De private stichting: een Brusselse aangelegenheid?



Grafiek 4: Stichtingen opgericht in de drie Gewesten in België (situatie per 31/08/2007)

Brussel zegeviert als het aankomt op het aantal opgerichte private stichtingen, vooral wat de Franse taalrol betreft. De helft van de private stichtingen werd opgericht in Brussel. Vlaanderen komt op de tweede plaats, vóór Wallonië.

Zoals blijkt uit de cijfers in tabellen 1 en 2 hierna volgen verschillende steden ver achter Brussel: Antwerpen, Gent, Dendermonde, Leuven, Turnhout, Mechelen.

In Ieper, Tongeren en Eupen werden nog geen private stichtingen opgericht.

De cijfers zijn minder hoog in Wallonië. Nijvel, Namen, Luik en Charleroi zijn de gerechtelijke arrondissementen met de meeste private stichtingen. Zoals reeds vermeld bevinden de meeste Franstalige stichtingen zich in Brussel.



	2003	2004	2005	2006	2007	Totaal
Antwerpen	1	2	9	16	11	39
Brugge		1	1	1	1	4
Brussel		7	15	13	6	41
Dendermonde		2	5	4	1	12
Gent		5	5	3	2	15
Hasselt	1		1	2		4
Ieper						0
Kortrijk	1		4		1	6
Leuven		1	2	6	2	11
Mechelen			4	5	1	10
Oudenaarde				3	1	4
Tongeren						0
Turnhout		2	3	4		9
Veurne				1	1	2
Totaal	3	20	49	58	27	157

Tabel 1: In het Nederlands opgerichte stichtingen tussen 2003 en 2007

	2003	2004	2005	2006	2007	Totaal
Aarlen		1				1
Brussel	1	13	33	41	25	113
Charleroi			3	2		5
Dinant		2				2
Eupen						0
Hoei			2			2
Luik			1	2	3	6
Marche-en-Famenne			2			2
Bergen		1	1	2		4
Namen		2	1	1	2	6
Neufchâteau			1			1
Nijvel		2		5		7
Doornik		1			1	2
Verviers			1			1
Totaal	1	22	44	54	31	152

Tabel 2: In het Frans opgerichte stichtingen tussen 2003 en 2007



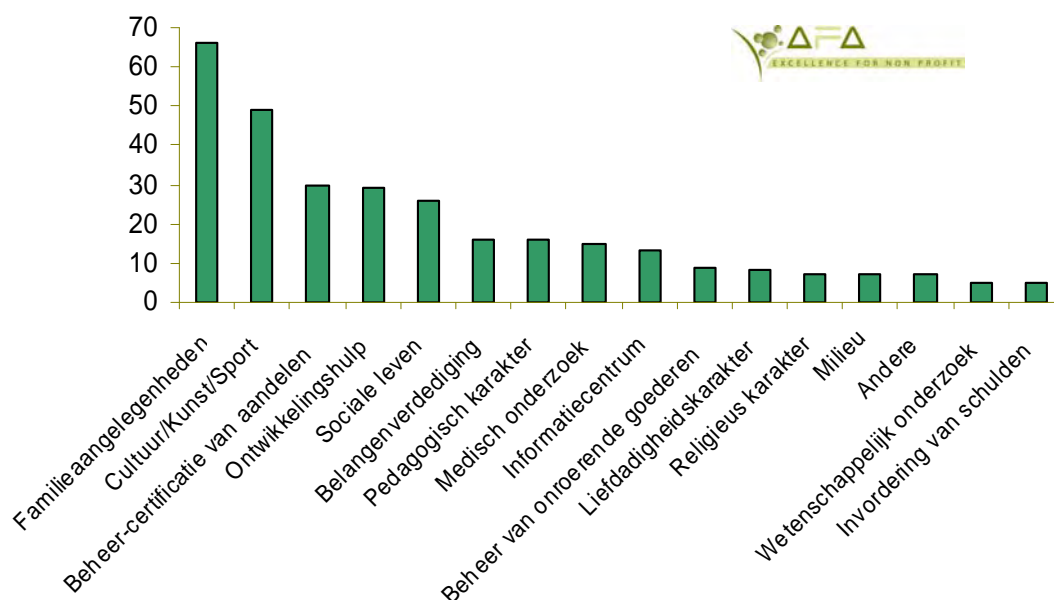
III. De private stichting: een afspiegeling van de maatschappij

Waarom een private stichting oprichten? Voor welke doeleinden hebben de stichters besloten hun vermogen te bestemmen?

De wetgever in 2002 wilde ervoor zorgen dat om het even welk vermogen bestemd zou kunnen worden voor een belangeloos doel. Dit is de definitie van de private stichting. De parlementaire werkzaamheden hanteerden als voorbeeld het feit dat de private stichting een instrument kan zijn om goederen te beheren binnen families, in het bijzonder ten voordele van gehandicapte kinderen, of in vennootschappen, in het bijzonder met betrekking tot de techniek van de certificatie van effecten naar het voorbeeld van Nederland.

Uit de praktijk van de voorbije vier jaar blijkt dat stichtingen worden opgericht in zeer uiteenlopende activiteitsgebieden. Men treft stichtingen aan in tal van gebieden van het maatschappelijke en economische leven. We kunnen dus spreken van een echte "afspiegeling van de hele maatschappij".

Zowel particulieren, ondernemingen, VZW's als overheden hebben namelijk beslist om een vermogen te bestemmen en diverse activiteiten uit te oefenen door middel van een particuliere stichting.

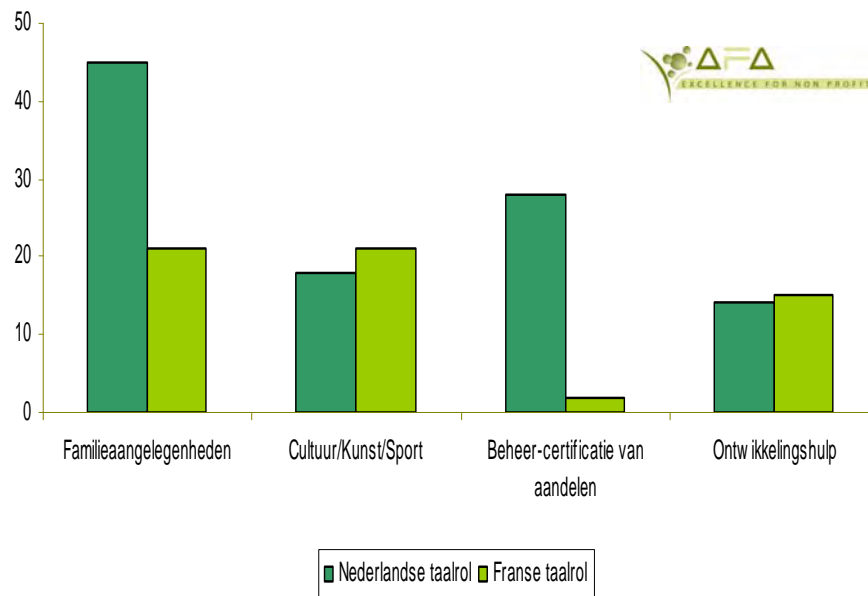


Grafiek 5: Doelen en activiteitsdomeinen van tussen 2003 en 2007 opgerichte private stichtingen



De gebieden waarin de meeste stichtingen werden opgericht zijn familieaangelegenheden, cultuur, ontwikkelingssamenwerking, beheer en certificatie van effecten van vennootschappen en ondernemingsinitiatieven.

De private stichting heeft in de eerste plaats haar intrede gedaan bij gezinnen (bijvoorbeeld bestemming van een vermogen om de onzekerheden van het leven van personen uit het grootgezin te financieren of nog, overdracht van een vermogen aan de volgende generaties). Iets meer dan twintig percent van de stichtingen worden namelijk opgericht voor familiale doeleinden. We merken op dat deze formule meer gebruikt wordt in de Nederlandse taalrol, met meer dan het dubbel aantal stichtingen met een familiaal doel dan in de Franse taalrol.



Grafiek 6: Verhoudingen tussen de taalrollen van de vier grootste categorieën

Ook de gebieden cultuur, kunst en sport hebben voordeel gehaald uit de private stichting (bijvoorbeeld, beheer en bevordering van verzamelingen, zoals het beheer van het historisch patrimonium van de NMBS). In deze gebieden treffen we meer Franstalige stichtingen aan.

Verder heeft ook de sector ontwikkelingshulp handig gebruik gemaakt van de nieuwe rechtsvorm van private stichting (bijvoorbeeld, oprichting van stichtingen die als doel hebben fondsen in te zamelen om de ontwikkeling van bepaalde regio's in de wereld te financieren). In deze sector is de activiteit van beide taalrollen vergelijkbaar.



Bovendien kan dit nieuwe statuut een rechtsvacuüm opvullen dat in België een belemmering vormde voor de tenuitvoerlegging van de regelgeving in verband met de certificatie van effecten van vennootschappen, een formule die reeds veel succes kende in Nederland.

In dit kader hebben private stichtingen de zogenaamde certificatie van effecten aangewend. Het gaat om een techniek die gebaseerd is op de scheiding tussen de beslissingsbevoegdheid voortvloeiend uit het bezit van aandelen van een vennootschap en het economisch bezit. Zo kunnen de aandelen van een vennootschap toevertrouwd worden aan een private stichting, die dus de beslissingsbevoegdheid binnen de vennootschap heeft. In ruil daarvoor overhandigt de stichting een certificaat dat recht geeft op de betaling van dividenden (economisch bezit). De certificatie van effecten verzekert niet enkel de continuïteit van de exploitatie na het overlijden of het pensioen van de eigenaar-manager maar zorgt ook voor een financiële afhandeling die bevredigend is voor alle erfgenamen en dit zonder de groei van de KMO's in het gedrang te brengen.

We stellen vast dat dit mechanisme zeer weinig wordt aangewend door Franstalige stichtingen. Anderzijds hebben bijna dertig Nederlandstalige stichtingen een beroep gedaan op de certificatie van aandelen of gebruik gemaakt van de rechtsvorm van stichting om een aandelenportefeuille te beheren.

Ondernemingen hebben eveneens het statuut van private stichting gebruikt om mecenaatsinitiatieven te ontwikkelen. Zo hebben verschillende ondernemingen een stichting opgericht die hun naam draagt (Fortis, Securex, EFICO, ...). In het geval van Securex werd deze stichting bovendien erkend als een stichting van openbaar nut (zie punt VI. hierna).

De bedrijfswereld heeft de rechtsvorm van private stichting eveneens gebruikt om initiatieven op het vlak van onderzoek, informatieverbreiding of sensibilisering te structureren. Een voorbeeld hiervan is de door graaf Lippens, het VBO en Euronext opgerichte Commissie Corporate Governance.

Vier financiële instellingen hebben reeds een private stichting opgericht die als doel heeft rechtspersonen op te richten en te beheren voor het invorderen van schulden, meer in het bijzonder het invorderen van de belastingschulden van de Staat.

Tot slot stellen we vast dat, behalve voor familiale doeleinden, het beheer van een aan een private stichting overgedragen vermogen middelmatig wordt aangewend en dat Nederlandstalige stichtingen er meer gebruik van maken dan Franstalige stichtingen.



IV. Profiel van de stichters

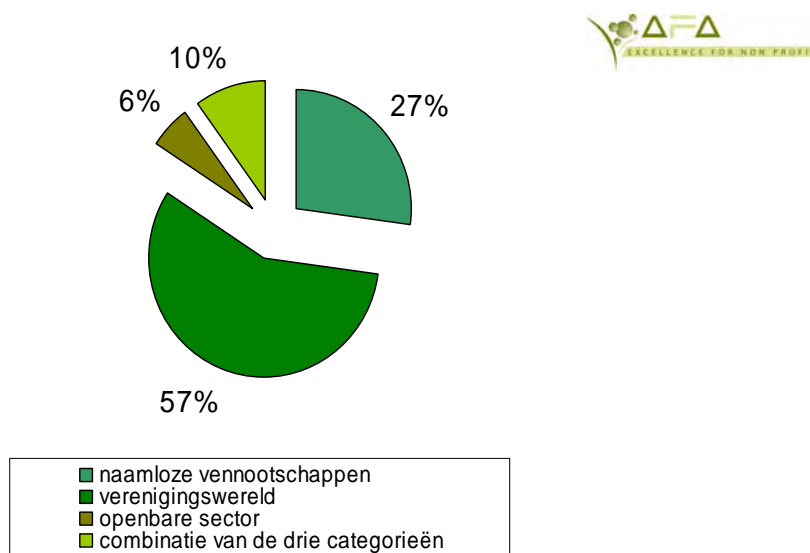
De wet biedt aan natuurlijke en rechtspersonen de mogelijkheid om een private stichting op te richten.

In de meeste gevallen (72 %) zijn de stichters natuurlijke personen (particulieren).

Ongeveer één vierde van het totale aantal stichtingen werd opgericht door één of meerdere rechtspersonen of door een combinatie van natuurlijke personen en rechtspersonen.

De meeste van de stichtende rechtspersonen hebben de rechtsvorm van een vereniging (VZW, IVZW, stichting, stichting van algemeen nut). Drie VZW's in vereffening hebben een stichting opgericht. Bijgevolg hebben slechts weinig VZW's besloten om hun statuut van vereniging op te geven ten gunste van dat van stichting. Het gaat om VZW's die het woord "stichting" in hun naam dragen en die dus verplicht waren van rechtsvorm te veranderen indien zij de benaming stichting wilden behouden (die is voorbehouden aan stichtingen en niet aan VZW's).

In 27 % van de gevallen is de oprichtende rechtspersoon een naamloze vennootschap. Hieruit kunnen we dus besluiten dat de rechtsvorm van stichting meer gebruikt wordt door de verenigingswereld dan door de bedrijfswereld.



Grafiek 7: Rechtspersonen die een private stichting hebben opgericht tussen 2003 en 2007



Ook overheden (of ministers) hebben het initiatief genomen om stichtingen op te richten. Het best bekende voorbeeld is de oprichting van de Stichting Ghislenghien, die als doel heeft niet-verzekerde slachtoffers te steunen. Deze stichting werd ruimschoots begiftigd door Assuralia, de Beroepsvereniging der Verzekeringsondernemingen.

Zes stichtingen tellen onder hun oprichters openbare instellingen of organisaties zoals de drie Gemeenschappen van België, het Nederlandstalige gemeenschapsonderwijs, het Participatiefonds, de Nationale Kamer van notarissen en het Instituut van de Bedrijfsrevisoren.

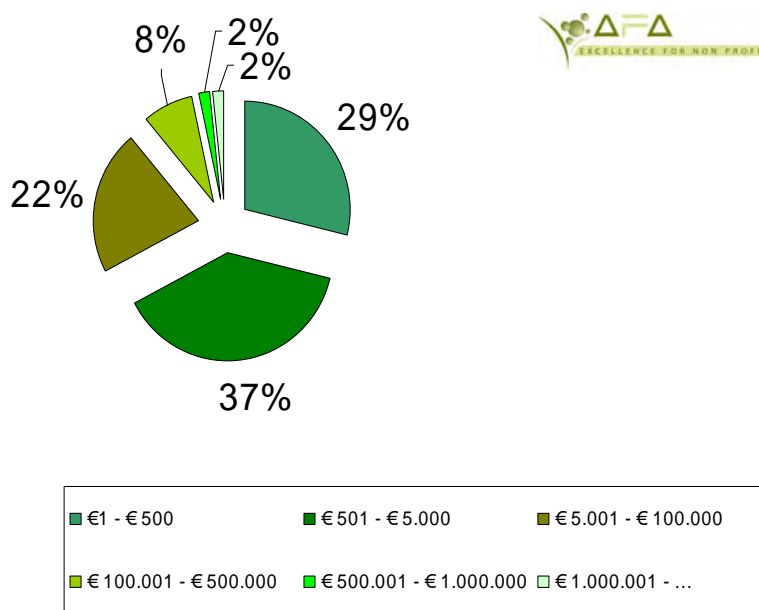
Negen stichtingen hebben als stichters een rechtspersoon naar buitenlands recht. Deze rechtspersonen komen uit Nederland, Frankrijk, Zwitserland, Canada, het Verenigd Koninkrijk en Spanje.



V. Startkapitaal: gemiddeld gesproken niet hoog

De definitie van private stichting impliceert, zoals reeds vermeld, het ter beschikking stellen van een vermogen voor een bepaald belangeloos doel. Dit vermogen kan financieel, roerend, onroerend, intellectueel, ... zijn.

Anders dan voor vennootschappen is geen enkel minimumbedrag vastgesteld. Vóór 2003 schreef een administratieve praktijk een minimumbeginkapitaal voor van 25.000 EUR voor instellingen van openbaar nut, ondertussen stichtingen van openbaar nut geworden.



Grafiek 8: Bedrag van het startkapitaal in private stichtingen

In de praktijk maken de meeste statuten geen melding van het bestemde vermogen, wat verbazend lijkt voor zover de wet de stichtingen in de gelegenheid stelt om, in bepaalde omstandigheden, het geïnvesteerde vermogen terug te winnen op het nettoactief bij ontbinding van de stichting.



De meeste stichtingen die in hun statuten een geldsom vermelden, beschikken over een startkapitaal dat schommelt tussen € 500 en € 5.000. Bijna 30 % van de stichtingen beschikt over een kapitaal tussen € 1 en € 500. 22 % beschikt over een kapitaal tussen € 5.000 en € 100.000. Twee stichtingen beschikken over een startkapitaal van meer dan € 1.000.000.

Het kapitaal kan de vorm hebben van een geldbedrag, maar ook van obligaties, onroerende goederen, intellectuele rechten, de waarde van het actief van een vereniging zonder winstgevend doel in ontbinding ...



VI. Omvorming van private stichtingen in stichtingen van openbaar nut

De wet van 2002 biedt private stichtingen de mogelijkheid om aan de Koning te vragen omgevormd te worden in een stichting van openbaar nut. Deze omvorming is mogelijk indien de stichting gericht is op de verwezenlijking van een werk van filantropische, levenbeschouwelijke, religieuze, wetenschappelijke, artistieke, pedagogische of culturele aard.

De procedure vereist geen ontbinding en vereffening van de private stichting die omgevormd wordt in een stichting van openbaar nut. De continuïteit van de rechtspersoonlijkheid komt niet in gevaar.

Aan vier private stichtingen werd door de Koning de titel van stichting van openbaar nut toegekend: de Stichting Securex (2006), de Stichting Brailleliga voor blinde en slechtziende personen (2006), de Stichting Emmanuel van der Schueren (2007) en Associations & Fondations Assistance (2007).

In de praktijk verloopt deze procedure relatief vlug. Gemiddeld gesproken duurt het ongeveer vier maanden, vanaf de beslissing van de raad van bestuur gevolgd door een controle door een bedrijfsrevisor, tot de stichting bij Koninklijk Besluit wordt omgevormd in een stichting van openbaar nut.



VII. Conclusies

- 'Private stichtingen' zijn nog weinig bekend. Deze nieuwe rechtsvorm wordt in de praktijk gebruikt, maar is nog niet echt ingeburgerd in de maatschappij. De belangrijkste reden is de beperkte bekendheid met het statuut van private stichting en het tekort aan beschikbare relevante informatie. Bovendien hebben practici slechts een relatief beperkte ervaring met private instellingen.
- We stellen een regelmatige groei vast van het aantal opgerichte private stichtingen sinds 2006. Sinds 2007 zien we een vertraging in het aantal oprichtingen. Volgens een extrapolatie van de cijfers voor heel 2007 zou het aantal oprichtingen tijdens dit jaar op het niveau liggen van dat van 2005. 2006 blijft, vooralsnog, het jaar met de meeste opgerichte stichtingen.
- De stichting is vooral een Brusselse aangelegenheid. Bijna de helft van de stichtingen heeft haar maatschappelijke zetel in Brussel. 40 % van de stichtingen heeft haar zetel in een Vlaams gerechtelijk arrondissement. De meeste van deze stichtingen zijn gedomicilieerd in enkele steden (Antwerpen, Gent, Dendermonde, Leuven, Turnhout, Mechelen). Zeer weinig stichtingen hebben hun maatschappelijke zetel in een Waals gerechtelijk arrondissement (13 %).
- De stichtingen zijn een afspiegeling van de maatschappij. De doelen en activiteitsgebieden lopen zeer sterk uiteen. Zoals de wetgever in 2002 had voorzien, zijn talrijke doelen van familiale aard. De culturele, artistieke en sportieve doelen komen op de tweede plaats. Het beheer en de certificatie van effecten komen op de derde plaats. De meeste stichtingen die zich bezighouden met het belangeloos beheer van een vermogen worden opgericht in Vlaanderen.
- Zowel natuurlijke (75 %) als rechtspersonen (25 %) hebben private stichtingen opgericht. Bij de stichters-rechtspersonen treffen we meer verenigingsstructuren (57 %) aan dan ondernemingen (27 %) en overheden (6 %). 10 % van de initiatieven wordt genomen door een combinatie van rechtspersonen met een verschillend juridisch statuut.
- Hoewel er een startkapitaal nodig is dat de stichting levensvatbaar maakt, stellen we vast dat tal van stichtingen in hun statuten geen startkapitaal vermeldt of zich tevreden stelt met een symbolische euro, wat wettelijk is indien de stichting later wordt begiftigd. Twee derde van de stichtingen die in hun statuten melding maken van hun startkapitaal worden begiftigd met een bedrag tussen € 1 en € 5.000, wat laag is.
- Reeds vier stichtingen hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een private stichting om te vormen in een stichting van openbaar nut. Dankzij de omvorming krijgt een stichting een algemene erkenning bij Koninklijk Besluit indien zij gericht is op de verwezenlijking van een werk van filantropische, levensbeschouwelijke, religieuze, wetenschappelijke, artistieke, pedagogische of culturele aard.



EXCELLENCE FOR NON PROFIT werd opgericht door "Associations & Fondations Assistance" (AFA), een stichting die bij Koninklijk Besluit van 23 maart 2007 erkend werd als stichting van openbaar nut, met de steun van het Verbond van Belgische Ondernemingen.



Associations et Fondations Assistance
Fondation d'utilité publique – Stichting van openbare nut
Rue des Sols 8 – Stuiversstraat 8
1000 Bruxelles - Brussel
Numéro d'entreprise - Ondernemingsnummer : BE 0 870.017.942